

КОРУПЦІЯ ЯК ДЕСТРУКТИВНИЙ ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті проаналізовано феномен корупції як деструктивний чинник економічної безпеки. Обґрунтована багатоглибока система негативних екстерналій корупції як загрози економічній безпеці України. Запропоновані організаційно-управлінські заходи, спрямовані на зміцнення економічної безпеки держави.

Ключові слова: корупція; економічна безпека; деструктивний чинник; оздоровлення економіки.

Постановка проблеми. Серед зовнішніх та внутрішніх чинників, що здійснюють системний дестабілізуючий вплив на національну безпеку, слід визначити економічну корупцію. Кінцевою метою економічної корупції є неправомірна матеріальна вигода, збагачення в тому чи іншому вигляді. Характерною ознакою економічної корупції є те, що основна маса зловживань пов'язана з використанням повноважень у сфері контролю та розподілу грошових потоків і фінансових ресурсів. Подібний вид корупції можна визначити як "корупційні послуги", тобто послуги з "продажу" владного ресурсу або використанню такого ресурсу з метою залучення інших адміністративних ресурсів. Необхідно відзначити, що даний різновид корупції розповсюджується і на приватний сектор (сферу відносин бізнес-бізнес). В системі економічної корупції, як особливу форму корупційних відносин, необхідно розглядати і таке явище як зрощування бізнесу і влади, що відрізняється від інших видів форм корупції суб'єктивним складом, мотивацією корупційної поведінки, але, головним чином, способами боротьби. Особливістю вказаного корупційного явища – є те, що в ньому завжди присутній конфлікт інтересів: приватних і державних.

Прояви економічної корупції є деструктивними і руйнівними для економічної безпеки, так і в цілому призводять до резонансних негативних наслідків для національної безпеки. Проблема необхідності подолання корупції визначена Законом "Про основи національної безпеки України" [2] так і Стратегією національної безпеки України [1]. Але незважаючи на вагомість економічної безпеки держави, яка є сукупністю умов та факторів, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність і цивілізаційну перспективу, поза увагою залишається науково системний аналіз економічної корупції, та вироблення дієвих механізмів протидії. Має стати постійною і переконливою боротьба з економічною корупцією передусім на найвищих щаблях владної вертикалі.

Проблема корупції неовби визнана урядом як відчутний деструктивний елемент національної безпеки. Для протидії такій загрозі створено Національне антикорупційне бюро, нова поліція, антикорупційна прокуратура. Однак попри всі новації в цьому напрямку "владі так і не вдається ефективно боротися з корупцією, що позначається на зниженні темпів реформ спрямованих на вихід України із затяжної економічної кризи" [14].

Основна причина цього – відсутність чіткої, науково обґрунтованої концептуальної стратегії забезпечення економічної безпеки, з урахуванням деструктивного впливу корупції. Тому виникає потреба в системному вивченні корупції як деструктивного чинника економічної безпеки, що забезпечить не декларативне, а практичне вдосконалення організаційно-управлінських засад антикорупційної політики. Це, в свою чергу, посилить державний вплив у сфері економічної безпеки і таким чином стане невід'ємною складовою системи більш високого рівня – національної безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій; невірішені раніше частини загальної проблеми. Корупція і злочинність як складова тіньової економіки та форма інституціональної деформації економічної безпеки розглядаються в працях вітчизняних та зарубіжних вчених Л.Абалкіна [4], І.Богданова [6], Д.Буркальцевої [8], В.Гейца [17], З.Варналія [9], Я.Жаліла [10], М. Єрмошенка [13], Б.Кваснюка [17], Т.Ковальчука [16], В.Мунтіяна [12], Г.Сатарова [5], Ю.Харазішвілі [22], Л.Шевченка [11], Н.Юрківа [25] та багатьох інших. Серед державних регуляторних імперативів фінансових ринків корупція розглядається В.Лук'яновим [18]. Необхідно вказати на наукові здобутки в частині визначення організаційно-фінансових механізмів створення умов для подолання економічної злочинності та корупції в Україні В. Мандибури [19]. Значні внески в дослідження проблеми протидії корупції на докторському дисертаційному рівні зробили вітчизняні вчені у галузі права: О.Бусол [7], М.Мельник [20], а також вчений-політолог Є. Невмержицький [21], але слід констатувати факт, що більшість вітчизняних наукових напрацювань з питань протидії корупції в системі економічної безпеки стосується окремих напрямків, аспектів, сфер цієї боротьби і як правило у відриві від рішення проблем оздоровлення економіки в цілому.

Сучасний соціально-економічний стан України характеризується падінням національного виробництва, стрімким зниженням рівня життя більшої частини населення і як наслідок зростанням корупційних ризиків в більшості галузей і сферах національної економіки, тому виникає нагальна потреба в дослідженні корупції в якості деструктивного чинника економічної безпеки та обґрунтування основних організаційно-управлінських заходів антикорупційного впливу.

Методологія досліджень: методи термінологічного аналізу і операціоналізації понять використані для розкриття і уточнення загальнотеоретичних положень, що розкривають сутнісну природу, особливості й нюанси поглядів вчених на трактування поняття економічної безпеки; вивчення законодавчої бази дало можливість визначити проблему подолання корупції як ключову умову економічного зростання і забезпечення економічної безпеки; системний і діалектичний підходи сприяли дослідженню корупції в якості деструктивних зовнішніх екстерналій.

Метою статті: є дослідження корупції як деструктивного чинника економічної безпеки та обґрунтування основних організаційно-управлінських заходів антикорупційного впливу спрямованих на оздоровлення економіки та зміцнення економічної безпеки держави.

Основні результати дослідження.

Розгляд дефініції економічної безпеки з урахуванням сучасних реалій розвитку як національної, так і світової економіки. В сучасних умовах економічна безпека набуває першочергового значення, так як саме вона надає орієнтири для прийняття основних соці-

льно-економічних показників і розробки заходів для їхнього досягнення. Історично-науковий досвід доводить, що трансформація будь-якої економічної системи завжди супроводжується виникненням економічної кризи, тому невідворотним є постановка питання об економічній безпеці держави.

Сутність економічної безпеки реалізується в системі критеріїв і показників, але різноманітність поглядів щодо поняття економічної безпеки стає передумовою наукових розбіжностей стосовно детермінації даного поняття. Поняття економічної безпеки й систематизацію найбільш значущих підходів до її визначення сутності наводять у своїх дослідженнях Д. Буркальцева, З. Варналій, Я. Жаліло та інші [8; 9; 10].

Водночас розгляд наукових дефініцій даного поняття дозволяє погодитися із російським вченим І.Я. Богдановим, що слушно зауважив: "... з приводу визначення стану економіки, що відповідає вимогам економічної безпеки, на сьогоднішній день відсутня єдина думка. Окремі вчені вважають даний підхід надзвичайно деталізованим, інші акцентують увагу інтересах держави, залишаючи в тіні інтереси громадянина і суспільства" [6].

З. Варналій досліджуючи економічну безпеку з позицій системного підходу, зазначив, що економічна безпека є іманентною властивістю економічної системи, зумовленою наявністю синергетичних зв'язків між різними суб'єктами на різних рівнях ієрархії, виражаючи при цьому систему економічних відносин, які виникають у процесі узгодження, реалізації та захисту суб'єктами своїх інтересів [9]. Поняття економічна безпека можна застосовувати до різноманітних суб'єктів: окремих громадян, приватного підприємництва та державних підприємств, суспільства, національної економіки і держави загалом.

Експерт з макроекономічного прогнозування і дослідження тіньової економіки Ю.Харазішвілі розглядає економічну безпеку держави як інтегральну характеристику стану економічної системи, оскільки система включає ряд підсистем – найважливіших, взаємопов'язаних структурних складових безпеки, що відображають функціонування окремих сфер економіки: макроекономічну, інвестиційну, інноваційну, фінансову, соціальну, зовнішньоекономічну, енергетичну, продовольчу, демографічну. Вченим визначена економічна безпека як підсистема системи вищого рівня – національної безпеки, що досягається таким рівнем розвитку і таким станом захищеності економіки, який в повній мірі забезпечує потреби держави і створює умови для інноваційного розвитку. Цей висновок підтверджує складність і багатогранність поняття "економічна безпека" [22].

Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України затвердженими Наказом міністерства економічного розвитку і торгівлі України визначено категорію економічної безпеки як стан національної економіки, що дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання [3].

Найбільш емним, та таким, що враховує сучасні реалії розвитку як національної, так і світової економіки, на наш погляд, є визначення економічної безпеки українського вченого М. Єрмошенка: "...такий стан економічного механізму країни, який характеризується збалан-

сованістю і стійкістю до негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, його здатністю забезпечувати на основі реалізації національних економічних інтересів сталий і ефективний розвиток вітчизняної економіки і соціальної сфери" [13].

Виокремлення корупції в якості реального і потенційно деструктивного чинника економічної безпеки.

Складовими економічної безпеки згідно "Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України" [3], затвердженої Міністерством економіки України 2013 році є: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки. Але необхідно зауважити, що як і попередня, так і нова редакція наведених рекомендацій містять низку недоліків, які ускладнюють або звужують можливість її використання. Визначені недоліки стосуються як складу індикаторів (неповне врахування тіньових аспектів економічного розвитку та неврахування таких важливих індикаторів, як темпи науково-технологічного прогресу, завантаження капіталу, рівень тіньової зайнятості, рівень тіньової заробітної плати й ін.), так і методології інтегрального оцінювання. Українськими вченими Ю.Харазішвілі та Є.Дронець розроблена та обґрунтована удосконалена методологія інтегрального оцінювання економічної безпеки. Запропонована методологія відрізняється від офіційно затвердженої використанням мультиплікативної форми інтегрального індексу, містить низку додаткових новітніх індикаторів (відображаючих тіньові аспекти), без врахування яких оцінка не може в повній мірі бути адекватною реальній економіці. Прогнозні розрахунки економічної безпеки на середньостроковий період (з 2014 по 2020 роки) показали, що рівень економічної безпеки України вже на кінець 2014 року балансував на рівні нижнього порога. Причому з 9 складників запропонованої моделі 7 знаходилися нижче нижнього порога (макроекономічна, інвестиційна, інноваційна, зовнішньоекономічна, соціальна, демографічна та енергетична). Решта займала позицію на межі нижнього порога або між нижнім порогом і нижнім оптимальним. Жодна з складових не знаходилася в межах оптимальних значень. Все це є свідченням неефективності існуючої моделі економічного розвитку та макроекономічної політики в цілому [22].

Взаємодія суб'єктів ринкової економіки породжує зовнішні по відношенню до ринку ефекти (екстерналії). Вони мають вагомий наслідок для об'єктів та складових економічної безпеки: благополуччя людей, механізму функціонування ринку, оптимального розміщення ресурсів, ефективності ринкової рівноваги та ін. За даними міжнародних спостерігачів ключовою загрозою економічної безпеки та перешкодою позитивних трансформацій економіки України є високий рівень корупції. Корупція в умовах відсутності відповідного реагування і діючих бар'єрів стрімко розростається, вражаючи нові сфери та рівні національної економіки. В наслідок відбувається інституалізація корупції, формуються соціальні практики, перетворюючи корупцію у невіддільну частину життя суспільства. Розглянемо більш детально корупцію в якості деструктивних зовнішніх екстерналії окремих складових економічної безпеки:

Таблиця 1. Деструктивний вплив корупції на складові економічної безпеки

Складові економічної безпеки держави	Наслідки від корупційних впливів
макроекономічна	<p><i>Розширюється тіньова економіка.</i> Існують двосторонні взаємозв'язки між корупцією і діяльністю тіньової економіки. З одного боку, зрозуміло, що будь-яка економічна діяльність, нерегульована законодавчо, потребує бюрократичної (а діяльність в крупних масштабах і політичної) протекції, яка може бути забезпечена тільки незаконним шляхом, частіше за все, за допомогою корупційних зв'язків. Попит на незаконні дії також часто може бути наслідком витрат, пов'язаних з законною реєстрацією, організацією і веденням підприємницької діяльності, при зловживанні бюрократії власними повноваженнями. Законність в даному випадку призводить до значних постійних витрат, тому корупція спонукає фірми працювати або нелегально, або з порушенням встановлених законодавчо норм. При цьому, незаконні структури, також повинні сплачувати з доходу у вигляді хабарів. Як наслідок, відбувається зростання рівня корумпованості при збільшенні частки тіньового сектору в економіці. Це призводить до зменшення податкових надходжень до бюджету. Держава втрачає фінансові важелі управління економікою, а в зв'язку з невиконанням бюджетних зобов'язань загострюються соціальні проблеми.</p> <p><i>Порушуються конкурентні ринкові механізми.</i> Конкуренція є головним чинником ефективності економіки, корупція призводить до того, що виграють не найбільш конкурентоспроможні підприємці, а ті, що незаконним шляхом мали можливість отримати переваги та привілеї. Як наслідок, відбувається зниження ефективності ринку і дискредитація ідеї ринкової конкуренції.</p> <p><i>Корупція і можливості макроекономічного управління.</i> Корупція позначається на потенційних можливостях макроекономічної політики. Статистичний аналіз підтверджує, що корупція взаємопов'язана із засобами управління потоками капіталу. На це є дві причини: по-перше, чим більш корумпована країна, тим менше її здатність стягувати податки і відповідні збори. Граничні витрати, пов'язані з оподаткуванням, різко збільшуються зі зростанням рівня корупції. По-друге, прямі іноземні інвестиції складають відносно меншу частку імпорту капіталу в корумпованих країнах, ніж у країнах з більш низьким рівнем корупції. Корумповані країни мають більш нестійкий портфель заощаджень, що, в свою чергу, знижує можливості макроекономічного управління [5].</p> <p><i>Негативний вплив на економічне зростання.</i> Одним з найактуальніших питань є взаємозв'язок між рівнем корумпованості країни та темпами економічного зростання. Вченими доведено існування помітної оберненої кореляційної залежності між обсягом ВВП на душу населення і рівнем корупції: бідні країни з низьким рівнем життя, як правило більш корумповані, ніж країни з розвиненою ринковою економікою, рівень доходів населення в яких високий.</p>
виробнича	<p><i>Криміналізація бізнесу.</i> Вченими галузі права доведено, що із зростанням капіталізації бізнесу різко зростає ступінь його криміналізації. Внаслідок даної закономірності виникає прямий нерозривний двосторонній взаємозв'язок між тіньовою економікою і корупцією: вони невіддільні та породжують один одного.</p> <p><i>Розширюються масштаби корупції в недержавних установах (підприємствах, фірмах).</i> Це призводить до зменшення ефективності їх роботи, як наслідок, відбувається зниження ефективності економіки країни загалом.</p> <p><i>Зростають ціни та тарифи за рахунок корупційних "накладних" витрат.</i></p> <p><i>Втрата державою майна, земель та підприємств стратегічного значення</i> шляхом доведення їх до банкрутства та відчуження на користь суб'єктів підприємницької діяльності.</p> <p><i>Розповсюдження практики незаконної приватизації і банкрутств,</i> що ускладнює появу ефективних власників.</p>
демографічна	<p>Кадрова корупція, поширення бідності працюючого населення, значні адміністративні бар'єри для підприємців призводять до зростання трудової міграції. Загрозливою тенденцією для України є подальший <i>відтік інтелектуального капіталу</i> та зниження віку емігрантів.</p>
енергетична	<p><i>Високий рівень тіньового споживання паливно-енергетичних ресурсів підприємствами;</i> завдяки корупції як форми тіньового лобювання економічних інтересів, а також під прикриттям такого різновиду економічної корупції як зрощування бізнесу і влади, енергетичні підприємства мають можливість, використовуючи фіктивні статті витрат і таким чином завищуючи реальні витрати, добиватися <i>підвищення тарифів</i>. Отримані кошти виводяться різноманітними шляхами за кордон в офшорні зони. Внаслідок чого виникає від'ємний кумулятивний ефект – завищенні тарифи призводять до зростання собівартості інших виробників, реально збільшуючи їхні статті видатків, при цьому, забираючи ресурси які могли би бути спрямовані на збільшення заробітних плат, соціальне забезпечення і інвестиції в економіку України.</p>
зовнішньоекономічна	<p><i>Викривлення структури міжнародної торгівлі.</i> Дослідження впливу корупції на міжнародну торгівлю ускладнюється великою кількістю показників, які необхідно враховувати при проведенні такого аналізу, зокрема: мовні бар'єри, географічне розташування, структура експорту та імпорту, торговельні бар'єри і багато інших. Доведено, що експортери, які готові йти на поступки і давати хабарі, мають конкурентні переваги перед іншими в торгівлі з країнами, які сприймаються як корумповані. Таким чином, країни-експортери несуть частину відповідальності за рівень хабарництва в міжнародній торгівлі. Що стосується імпорту, то корупція створює бар'єри у торгівлі і призводить до значного зростання і різноманіття тарифних ставок на імпортовані товари. Велике розмаїття імпортованих мит збільшує можливість митних чиновників отримувати корупційні доходи, маніпулюючи класифікацією імпортованих товарів.</p>
інвестиційно-інноваційна	<p><i>Погіршується інвестиційний клімат.</i> Експертами Світового банку доведено, що рівень корупції негативно впливає на співвідношення обсягів інвестицій та валового внутрішнього продукту. Розглядаючи корупцію як своєрідний податок на бізнес, вони вважають, що кожне збільшення цього податку на один відсоток скорочує надходження прямих інвестицій в країну на п'ять відсотків, тобто зменшення рівня корумпованості чиновників призводить до зростання інвестицій.</p>
продовольча	<p><i>Находження на ринок продукції низької якості.</i> Можливість застосування подвійних стандартів якості продукції іноземних виробників завдяки хабарництву чиновників різних рівнів влади.</p>
соціальна	<p><i>Відволікаються кошти від цілей соціального розвитку.</i> Тим самим загострюється бюджетна криза, знижується здатність влади вирішувати соціальні проблеми. Закріплюється і різко зростає майнова нерівність, бідність значної частини населення. Завдяки корупції відбувається несправедливий перерозподіл коштів на користь вузьких груп за рахунок найбільш вразливих верств населення.</p> <p><i>Дискредитується право як основний інструмент регулювання життя держави і суспільства.</i> У суспільній свідомості формується уявлення про відсутність захисту громадян і перед злочинністю, і перед представниками влади. Корумпованість правоохоронних органів сприяє зміцненню організованої злочинності. Остання, шляхом злиття з корумпованими групами чиновників і підприємців, посилюється ще більше за допомогою доступу до політичної влади і можливостям відмивання грошей. Зростає соціальна напруженість, що вражає економіку і загрожує політичній стабільності в країні [5].</p>

Закінчення табл. 1

Складові економічної безпеки держави	Наслідки від корупційних впливів
фінансова	<p><i>Неефективно використовуються бюджетні ресурси.</i> Розподіл бюджетних коштів – це високо корупційний процес, особливо при розподілі державних замовлень та кредитів. Навіть у розвинутих країнах, корпорації втрачають залишки цивілізованості в боротьбі за частку "державного пирога". Неупереджена статистика свідчить, що навколо державних замовлень здійснюється біля 40 % усіх корупційних діянь у США, Західній Європі, Японії та країнах Азії, що швидко розвиваються [24]. Для України саме забезпечення прозорості у сфері державних закупівель було однією з основних вимог на шляху підписання Угоди про Асоціацію з ЄС [27].</p> <p>Корупція в системі державних закупівель приводить до колосальних втрат (та збитків) для будь-якої країни. По-перше, це фінансові втрати як наслідки укладання угод на невідгідних для держави та суспільства умовах. В основі таких угод полягає штучне завищення закупівельних цін на товари, роботи і послуги в порівнянні з їх поточним ринковим рівнем. Причинами завищення цін при укладанні таких угод постачальником, можуть бути понесення ним додаткових витрат, пов'язаних з участю у тендері, або система так званих "відкатів" (грошова сума, котра, як правило, обчислюється у відсотках до очікуваної вартості закупівлі), які отримує чиновник, наділений певним колом владних повноважень, що дозволяє йому впливати на результати тендеру та визначення переможця.</p> <p>По-друге, це якісні втрати при укладанні (та при виконанні) договорів на закупівлю товарів, робіт і послуг для державних потреб внаслідок порушення діючих норм та стандартів, з невиконанням технічних умов, низької якості, з гіршими умовами гарантійного та післягарантійного обслуговування, із недостатніми вимогами до контролю за якістю виконання робіт тощо [26].</p> <p><i>Руйнація фінансової системи.</i> Існуюча в Україні система регулювання та нагляду щодо фінансової сфери не може бути визнана ефективною. Так, до цього часу ефективність регулювання фондового ринку є досить низькою, про що свідчать незначні обсяги цього ринку, а також суттєві деформації корпоративних відносин в Україні. Регулювання страхового ринку на різних етапах здійснювали Комітет по страховому нагляду та Міністерство фінансів України. Національна комісія, що мала б здійснювати державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, досі не спромоглася досягти якісних змін у їх функціонуванні. Результативність даного регуляторного органу залишалася недопустимо низькою. Свідченням цього було використання різних корупційних фінансових схем у страхуванні, за допомогою яких за останні роки значні суми коштів були вивезені за кордон, виведені з-під оподаткування, а також вкрадені у страховальників.</p> <p>Замість запровадження світового досвіду регуляторної політики з ліберальними суспільно-економічними принципами в Україні посилюється фіскальний та адміністративний тиск на фінансових агентів. Останні ж прагнуть адаптуватись до жорстких умов існування, намагаючись виконувати численні регулятивні вимоги лише формально. Крім того зростають такі негативні явища як торгівля інсайдерською інформацією; впливання коштів в комерційні банки, що спекулюють проти національної валюти; відтік капіталів до офшорних зон; криміналізація фінансової сфери, пов'язана з перетоком фінансів у тіньову сферу; монополізація фінансово-банківської діяльності.</p>

Джерело: складено автором

Висновки: отримані результати проведеного дослідження дозволяють стверджувати, що на даний час серед реальних загроз економічної безпеки України найбільш відчутною є економічна корупція. Остання являє собою багаторівневу систему негативних ефектів та впливів і в кінцевому підсумку виступає найбільш деструктивним чинником, що породжує українські негативні наслідки. Тому попередження і протидія економічній корупції має конструюватися й здійснюватися системно. При цьому досягнення економічної безпеки повинна бути атрибутом, невід'ємною складовою антикорупційної політики держави.

Виходячи з цього, на даний час край назрілим кроком є розробка Концепції економічної безпеки, що має базуватися на таких засадах та принципах:

1. Держава повинна активно сприяти створенню і функціонуванню базових ринкових інститутів – організувати і захищати ринкові принципи. Йдеться передусім про забезпечення й неухильне дотримання законності, демонополізацію економіки, без чого ефективна діяльність підприємств неможлива, недопустимість розкрадання державної власності, всебічна підтримка інвестиційного кредитування тощо.

2. Корупцію слід ліквідувати, починаючи з державних монополій, де концентруються найбільші за обсягом фінансові операції. Перш за все, це система державних закупівель, фінансово-банківська система, такі монополістичні сфери, як Укргазвидобуток, Нафтогаз України, Укрнафта, Укрзалізниця та ін.

3. Невідкладно забезпечити деолігархізацію національного господарства й економіки. Неминучими наслідковими процесами олігархічної економіки є тотальна корупція, незаконне судочинство, контроль напівмафіозних структур у найважливіших сегментах економіки, підкуп високорангових посадовців тощо. Мають, врешті-решт бути державні імперативи не корупційного функціонування національної економіки.

4. Відповідні державні заходи потрібні для подолання економічної депресії. Завдання держави переорієнтувати інвестиції з непродуктивної сфери (накопичення спекулятивного капіталу, інвестиції в засоби розкоші) до реального сектору і соціальне забезпечення. Необхідно вибудовувати нові відносини з Міжнародним валютним фондом та Світовим банком, від яких мали б надходити валютні трансї в формі інвестицій в реальну економіку.

5. Держава повинна сприяти розвитку конкурентного середовища, підтримуючи створення нових підприємств. Більшість підприємств раніше державних, нині приватизовані, зберегли всі попередні проблеми: неефективне використання ресурсів, значні розміри, граничну вертикальну інтеграцію, застарілі технології, консерватизм, некомпетентність в управлінні.

6. Необхідно кардинально змінити монетарну політику Національного банку, законодавчо передбачити персональну відповідальність за її ефективність. Діяльність Національного банку України повинна бути транспарентною, тобто, інформація, яка розкривається центральним банком має бути достатньою мірою до-

стовірною, своєчасною, зрозумілою та опрацьованою, щоб суб'єкти регульованих ним ринків могли приймати на підставі цієї інформації певні рішення.

Дискусійними та такими, що потребують подальшого наукового дослідження і обґрунтування є питання пов'язані з вивченням корупції як економічного феномену та ключової загрози національної безпеки. В даному напрямку необхідно сформулювати методологічний підхід за яким корупція есплікується в якості неформального економічного інституційного утворення.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України": Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 [електронний ресурс] : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
2. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV [електронний ресурс] : // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року N 1277 [електронний ресурс] : // http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
4. *Абалкин Л.И.* Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Л.И. Абалкин // Вопросы экономики. – 1994. – №12. – С. 5.
5. Антикоруptionная политика / Под ред. Г.А.Сатарова – М.: Фонд ИНДЕМ, РА "СПАС", 2004. [електронний ресурс]: <http://www.indem.ru>.
6. *Богданов И.Я.* Экономическая безопасность России. Теория и практика. М., 2001.
7. *Бусол О.Ю.* Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / О.Ю. Бусол; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2015. – 37 с. – укр.
8. *Буркальцева Д.Д.* Інституціональне забезпечення економічної безпеки України: монографія / Д.Д. Буркальцева. – К.: Знання України, 2012. – 347 с. – Бібліогр.: с. 318-333.
9. *Варналії З.С.* Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: [монографія] / З.С. Варналії, Д.Д. Буркальцева, О.С. Саєнко. – К.: Знання України, 2011. – 299 с. – Бібліогр. в кінці розд.
10. *Жаліло Я.А.* Економічна безпека держави, підприємства, особи в інтегрованому суспільстві / Я.А. Жаліло // Актуальні проблеми міжнар. Відносин. – К.: Київський ун-т : Ін-т міжнар. відносин. – 2001. – Вип. 26. – С. 24-27.
11. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: монографія/ Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. – Х.: Право, 2009. – 312 с.
12. Економічна безпека держави: стратегія, енергетика, інформаційні технології: монографія/ [Мунтян В.І., Прокопенко О. В., Петрушенко М. М. та ін.]; за наук. ред. д.т.н., проф. Лук'яненко С. О., к.е.н., доц. Караєвої Н. В. – К.: Видавництво ООО"Юрка Любченка", 2014. – 468 с.
13. *Ермошенко М.М.* Фінансова безпека держави: національні інтєреси держави, реальні загрози, стратегія забезпечення [Текст] / М.М. Ермошенко. – К.: КНТЕУ, 2001. – 309 с.
14. Інформаційне агентство "УНІАН": виступ на бізнес-форумі А. Абрмавічуса [електронний ресурс]: // economics.unian.ua
15. *Ковальчук Т.* "Абсолютний нуль" / щоденна газета "День" [електронний ресурс] // m.day.kiev.ua
16. *Ковальчук Т.Т.* Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2004. – 638 с.
17. Концепція економічної безпеки України / [В.М. Геєць, Б.Є. Квашнюк та ін.]; кер. проекту В.М. Геєць. – К.: Логос, 1999. – 56 с.
18. *Лук'янов В.С.* Сучасні фінансові ринки / В.С. Лук'янов. – К.: Знання, 2013. – 479 с.
19. *Мандибура В.О.* Організаційно-фінансові напрямки подолання економічної злочинності і корупції в Україні / В.О. Мандибура // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2006. – №83. С. 4-6.
20. *Мельник М.І.* Кримінологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції [Текст]: Дис. д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Мельник Микола Іванович; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2002. – 506 арк.
21. *Невмержицький Є.В.* Корупція як соціально-політичний феномен: автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.02 / Є.В. Невмержицький; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І.Ф.Кураса. – К., 2009. – 34 с. – укр.
22. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі; аналіт. доп./ Ю.М. Харазішвілі, Є.В. Дронь. – К.: НІСД, 2014. – 117с.
23. *Савич І.* Вплив тінізації бюджетних відносин на макроекономічні показники / І.Савич // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2015. – № 2 (167). С. 117-122. [електронний ресурс]: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2015/167-2/19>.
24. *Смиричинський В.В.* Прок'юремент як механізм формування конкурентоспроможного ринку державних закупівель європейського типу в Україні / В. В. Смиричинський // Журнал "Конкуренція". – 2004. – № 4 (13). – С. 8-12.
25. *Юрків Н.Я.* Економічна безпека реального сектора економіки України: стратегічні пріоритети і теоретико-методологічні засади забезпечення : монографія. – Львів: ПАІС, 2012. – 400 с.
26. *Шейко О.* Способи протидії корупції у сфері державних закупівель. ДЗУ № 7 (37) за липень 2007.
27. ENP Country Progress Report 2012 – Ukraine Brussels, 20 March 2013 [електронний ресурс]: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-257_en.htm#_blank;
28. *Varnalii Z.* Preconditions and determining causes of the shadow economy in Ukraine / Z.Varnalii, I. Savych // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2014. – №2(155). С. 49-55. [електронний ресурс]: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2014/155-2/10>.

Надійшла до редколегії 01.01.16

А. Волошенко, канд. екон. наук, доц.

Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черныховского, Киев, Украина

КОРРУПЦИЯ КАК ДЕСТРУКТИВНЫЙ ФАКТОР ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

В статье проанализировано феномен коррупции как деструктивный фактор экономической безопасности. Обоснована многоуровневая система негативных экстерналий коррупции как угроз экономической безопасности Украины. Предложены организационно-управленческие мероприятия, направленные на укрепление экономической безопасности государства.

Ключевые слова: коррупция; экономическая безопасность; деструктивный фактор; оздоровление экономики.

A. Voloshenko, PhD in Economics, Associate Professor

National University of Defense of Ukraine named by Ivan Chernyakhovski, Kyiv, Ukraine

CORRUPTION AS A DESTRUCTIVE FACTOR OF ECONOMIC SECURITY

In the article the scientific views on the definition of economic security considering modern realities of the national and world economies have been reviewed. The fundamental documents of national security policy of Ukraine have been investigated. Determined that among the dangers of the vital national interests of Ukraine, corruption is one of the most destructive factors on the results of economic security. The multi-level system of negative external effects of corruption as threats of economic security of Ukraine has been grounded. The organizational and management measures directed towards the strengthening of the economic security of Ukraine have been suggested. Paid to the need for a systematic approach to preventing and combating economic corruption, herewith the achieve of economic security should be an attribute, an integral part of anti-corruption policy.

Key words: corruption; economic security; destructive factor; economic improvement.